

Ekonomie II

Dlouhodobý ekonomický růst Část II.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty vojenského leadershipu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

ENDOGENNÍ A OSTATNÍ TEORIE EKONOMICKÉHO RŮSTU

Cílem přednášky je rozbor podstaty endogenních teorií ekonomického růstu a vysvětlení jejich vzniku jako reakci na nepotvrzení závěrů teorií exogenních modelů růstu (neoklasický model) ekonomickým vývojem ve všech zemích světa, a tím posilovat chápání ekonomické teorie jako teorie neustále se rozvíjející v souladu s potřebami praxe.

Obsah:

- ❖ Úvod
- ❖ Endogenní teorie ekonomického růstu
- ❖ Nástin vybraných ostatních aspektů ekonomického rozvoje
- ❖ Závěr – shrnutí, úkoly k samostudiu

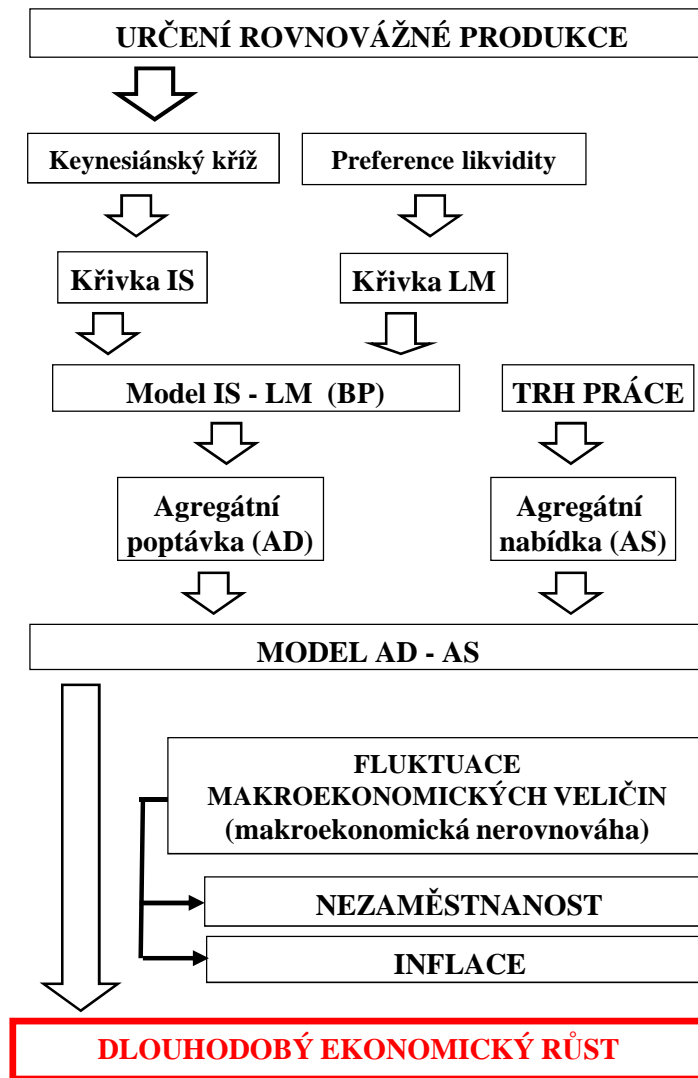

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

LOGICKÁ STRUKTURA MAKROEKONOMIE
TÉMA 7

Dlouhodobý ekonomický růst

Část II.
Endogenní a ostatní teorie
ekonomického růstu

ENDOGENNÍ A OSTATNÍ TEORIE EKONOMICKÉHO RŮSTU

Úvod

- ✓ Koncept ekonomického růstu R. M. Solowa vychází z toho, že růst Y^* zcela závisí **na dvou exogenních faktorech, tj. na míře růstu obyvatelstva a na tempu růstu technologického pokroku, které nejsou determinovány uvnitř modelu.** Tím jsou z analýzy vyloučeny problémy stimulů technologického pokroku a mechanismů jeho zavádění do praxe, a například i otázky související s tempem růstu obyvatelstva apod.
- ✓ Podle modelu by měl **být technologický pokrok dostupný všem** zemím, a tudíž všechny země by měly **konvergovat (přibližovat se) ke stejné úrovni průměrné produktivity práce, a tedy i stejnému životnímu standardu.** Ekonomický vývoj ve všech zemích světa však tyto implikace Solowova modelu nepotvrdil.
- ✓ V důsledku toho se ve světové literatuře začaly diskutovat nové přístupy k problémům dlouhodobého ekonomického růstu a Od druhé poloviny osmdesátých let minulého století se začala postupně formovat „nová“ **teorie endogenního ekonomického růstu**“ v níž je dlouhodobý ekonomický růst **determinován faktory uvnitř modelu.** Průkopníkem této „nové“ teorie byl Paul M. Romer.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ENDOGENNÍ TEORIE EKONOMICKÉHO RŮSTU

Při charakteristice Solowova modelu a analýze determinant tempa ekonomického růstu jsme vycházeli z panujícího názoru, že **príspevek růstu kapitálu o 1% vede k růstu produkce o 0,25%**, tj. že **podíl kapitálu na přírůstku produktu** (při nezměněné úrovni technologické metody) **činí 0,25**.

Pozdější výzkumy však ukázaly, že **podíl kapitálu, včetně lidského, na růstu produktu je pravděpodobně vyšší, než je obsažen ve standardním Solowově neoklasickém modelu**.

a) Pozitivní externality kapitálových investic do fyzického a lidského kapitálu

Paul M. Romer: „...investice do vědomostí představují přirozenou externalitu“.

Investice do nových technologií (strojů, zařízení) a **investice do pracovníků** (vzdělání, odborná příprava apod.) **zvyšují nejen produktivní kapacitu investujících firem nebo pracovníků, ale také produktivní kapacitu ostatních firem a ostatních pracovníků, tj. získáváme pozitivní externality**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a) Pozitivní externality kapitálových investic do fyzického a lidského kapitálu

❖ Rostoucí výnosy z rozsahu a dlouhodobý ekonomický růst

Paul M. Romer: „...znalosti mohou mít rostoucí marginální produkt. V kontrastu k modelům, v nichž kapitál vykazuje klesající marginální produktivitu, znalosti mohou růst bez hranic“.

Důsledkem *externalit z investování do fixního (fyzického) a do lidského kapitálu* jsou *rostoucí výnosy z rozsahu*, které umožňují dosahovat *vyššího tempa růstu produktu, než je tempo dané součtem tempa růstu obyvatelstva a tempa růstu technologického pokroku, tj. dvou exogenních faktorů* (viz předchozí přednáška).

Pozitivní externality kapitálových investic do fixního kapitálu (realizované „zhmotnělé“ vědění, inovace) *generují produktivnější podnikatelské prostředí a ekonomické prostředí vůbec, a to umožňuje „vyhnout se“ negativnímu dopadu klesajících výnosů z kapitálu.*

Důsledkem efektu pozitivních externalit je, že zvýšení míry úspor může vyústit v trvalé zvyšování míry růstu průměrné produktivity práce (na rozdíl od Solowova modelu, kdy vyšší míra úspor – po dosažení nového stabilního stavu-nemá žádný vliv na tempo růstu průměrné produktivity práce).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Rostoucí výnosy z rozsahu a dlouhodobý ekonomický růst

R. E. Lucas propracoval **koncept pozitivních externalit pro oblast lidského kapitálu**: investice do vzdělání, vědy a výzkumu, do zvyšování celkově vyšší vzdělanostní a kulturní úrovně obyvatelstva dané země „**produkuji**“ **významné pozitivní externality, které vedou k rostoucím výnosům z rozsahu**.

✓ **Rostoucí výnosy z rozsahu jako důsledek pozitivních externalit tvoří jeden z nosných pilířů, jeden ze základů „nové“ endogenní teorie dlouhodobého ekonomického růstu.**

✓ **Důsledkem rostoucích výnosů z rozsahu je, že zvýšení míry úspor může vyústit v neustálý růst průměrné produktivity práce, resp. tvorba nových idejí a jejich uplatnění na trhu v podobě nových nebo zdokonalených produktů, procesů a služeb – tedy inovace – vyžaduje vysokou míru národních úspor (podílu úspor na produktu).**

Teorie endogenního ekonomického růstu je založena na poznání existence trvalé souvislosti mezi mírou národních úspor a mírou ekonomického růstu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

b) Teorie endogenního ekonomického růstu, technologický pokrok a růst obyvatelstva

Teorie endogenního ekonomického růstu vysvětlují technologický pokrok jako výsledek tržní aktivity subjektů, která je reakcí na ekonomické podněty přicházející z tržního prostředí, tj. technologický pokrok pojímá jako endogenní faktor (Solow technologický pokrok nevysvětluje, pro něj „přichází“ z vnějšího okolí modelu).

- Technologický pokrok se realizuje **formou inovací**, tj. **zaváděním na trh nových nebo zdokonalených produktů, procesů (technologií) nebo služeb.**
- Zásadním problémem endogenního růstu je **stimulace tvůrčí invence**, tj. **stimulace tvorby nových idejí jak v soukromém sektoru, tak i ve veřejném (státním) sektoru, ve všech ostatních formách – věda, vývoj a vzdělávání.**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podněty k urychlení ekonomického růstu plynoucí z endogenní teorie růstu:

1. Vytváření daňových podnětů pro výdaje na výzkum a vývoj nových technologií.
2. Podporovat investice do lidského kapitálu, tj. zvyšovat výdaje na školství a vědu.
3. Zvýšit výdaje do infrastruktury: investice do výstavby škol, silnic, letišť, vodovodní sítě, telekomunikací, ale i do vzdělávání jsou *vysoce efektivní* (pozitivní externality) a zvyšují míru výnosnosti soukromých investic, přinášejí užitek spotřebitelům a jsou významným faktorem zvyšování tempa růstu potenciálního produktu.
4. Snižování rozpočtového deficitu, který vytěsňuje soukromé investice.
5. Odstraňování nadbytečných regulací ekonomických procesů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NÁSTIN VYBRANÝCH OSTATNÍCH ASPEKTŮ EKONOMICKÉHO ROZVOJE

a) Ekonomický růst, přírodní zdroje a životní prostředí

Rychlý, dynamický ekonomický růst a vysoká úroveň ekonomického rozvoje vedly ke vzniku obav, zda nedochází k vyčerpání přírodních zdrojů, zejména zdrojů nereprodukovatelných; omezenost přírodních zdrojů začala být považována za jeden z možných *limitů ekonomického růstu* (studie Římského klubu)

Zásahy ekonomického růstu do rovnováhy přírodních a biologických procesů:

- **Ekonomický růst (rozvoj)** odčerpává prvky přírodních zdrojů a transformuje je v produkci zboží a služeb;
- Vedlejším produktem ekonomického růstu (rozvoje) je **neustálá emise různých elementů**, které znečišťují nebo dokonce devastují přírodu.

Pod tlakem těchto faktorů dochází k narušování rovnováhy přírodních procesů. Přirozené regenerační procesy přírody mnohdy nejsou schopny zabezpečit uspokojivou reprodukci životního prostředí.

Ochrana životního prostředí vyžaduje dodatečné zdroje. Jejich vynaložení může vést ke zpomalení ekonomického růstu (rozvoje).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NÁSTIN VYBRANÝCH OSTATNÍCH ASPEKTŮ EKONOMICKÉHO ROZVOJE

a) Ekonomický růst, přírodní zdroje a životní prostředí

Na základě uvedených skutečností se začala formovat koncepce tzv. **trvale udržitelného ekonomického rozvoje (růstu)**, tj. taková **úroveň a intenzita ekonomického růstu a rozvoje společnosti, které nepoškozují, resp. nezhoršují kvalitu životního prostředí.**

Velké naděje jsou vkládány do **technologického pokroku**, který by měl učinit ekonomický růst méně závislým na přírodních, zejména nereprodukovatelných zdrojích a vytvořit nové materiály či vyvinout nové zdroje energií apod.

Udržitelný ekonomický rozvoj = je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současné generace s ohledem na potřeby budoucích generací.

b) Politické, právní a ostatní institucionální podmínky ekonomického růstu

- ✓ V posledních letech se intenzivně zkoumají politické, právní a ostatní institucionální podmínky ekonomického růstu (rozvoje), neboť výzkumy potvrzují, že tyto mají **významný vliv na efektivnost ekonomiky země, na tempa jejího růstu a rozvoje.**
- ✓ Vznik **institucionální ekonomie**, která se zabývá studiem právních, politických a ostatních institucionálních podmínek, ve kterých funguje tržní mechanismus a hospodářské subjekty realizují svá rozhodnutí, týkající se alokace omezených zdrojů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NÁSTIN VYBRANÝCH OSTATNÍCH ASPEKTŮ EKONOMICKÉHO ROZVOJE

b) Politické, právní a ostatní institucionální podmínky ekonomického růstu

V posledních letech je poměrně intenzivní pozornost věnována zkoumání politických, právních a ostatních institucionálních podmínek, v rámci kterých se ekonomický růst (rozvoj) odehrává. Jeden z těchto proudů vedl ke vzniku ***institucionální ekonomie***, která se právě zabývá studiem právních, politických a ostatních institucionálních podmínek, ve kterých funguje tržní mechanismus, a hospodářské subjekty realizují svá rozhodnutí týkající se alokace omezených zdrojů.

Výzkumy potvrzují, že institucionální rámec má ***významný vliv na efektivnost ekonomiky země, na tempa jejího růstu a rozvoje.***

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Literatura

Základní:

MACH, M. *Makroekonomie II pro inženýrské (magisterské) studium*, 1. a 2. část. Slaný: Melandrium 2001. ISBN 80-86175-18-9.

ŠTANCL A kol. *Základy teorie vojenskoekonomické analýzy*. 1. vyd. Brno: Monika Promotion, 2012. ISBN: 978-80-905384-0-5.

Doporučená:

MAITAH, M. *Makroekonomie v praxi*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7375-560-1

WAWROSZ, P., HEISLER, H., MACH, P. *Reálie v makroekonomii – odborné texty, mediální reflexe, praktické analýzy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7275-848-0

OLEJNÍČEK, A. a kol. *Ekonomické řízení v podmínkách AČR*. 1. vyd. Uherské Hradiště: LV. Print, 2012. ISBN 978-80-260-3277-9.

ROMER, D. *Advanced Macroeconomics*. 3rd edition. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2006. 678 p. ISBN 978-0-07-287730-4.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro samostatnou práci

Cvičení „*Endogenní a ostatní teorie ekonomického růstu*“

1. Vysvětlete příčiny vzniku endogenní teorii ekonomického růstu.
2. Vysvětlete rostoucí výnosy z rozsahu a jejich dopad na ekonomický růst.
3. Porovnejte rozdíly v důsledcích Solowova modelu a teorie endogenního ekonomického růstu (rozvoje) na ekonomický růst potenciálního produktu.
4. Pojednejte o vzájemném vztahu ekonomického růstu, přírodních zdrojů a životního prostředí.
5. Pojednejte o vlivu institucionálních podmínek na ekonomický růst (rozvoj).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

